Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет

150 років географії у Чернівецькому університеті: історія, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, науковців, студентів, аспірантів та молодих вчених, присвяченій знаменній даті у розвитку географічної освіти і науки буковинського краю

(м. Чернівці, 16-18 жовтня 2026 р.)

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2026

УДК 91+[910.1:378.4(477.85-25)ЧНУ
С-81

Редакційна колегія: Заячук М.Д., Руденко В.П., Данілова О.М., Костащук І.І., Заблотовська Н.В., Джаман В.О.

С-81 **150 років географії у Чернівецькому університеті: історія, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» :** матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, науковців, студентів, аспірантів та молодих вчених присвяченій знаменній даті у розвитку географічної освіти і науки буковинського краю (м. Чернівці, 16-18 жовтня 2026 р.). Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2026. 323 с.

ISBN 978-617-8711-44-3

У збірнику представлено матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, науковців, студентів, аспірантів та молодих вчених присвяченій знаменній даті у розвитку географічної освіти і науки буковинського краю, де розкрито результати їх наукових досліджень.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

УДК: 502+316.3 (477)(08)

ISBN 978-617-8711-44-3

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2026
© Колектив авторів, 2026

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАПРЯМУ НАУКОВОЇ, ОСВІТНЬОЇ ТА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Леонід РУДЕНКО, Алла БОЧКОВСЬКА
АКТУАЛЬНІСТЬ ОНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ – НАЦІОНАЛЬНОГО АТЛАСУ УКРАЇНИ 10

Олег БАГМЕТ, Андрій ДОМАРАНСЬКИЙ
ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРТОГРАФО-ІНФОГРАФІЧНОГО ПУТІВНИКА 12

Мирослава ВЛАХ
МИСТЕЦТВО НАУКОВОГО СИНТЕЗУ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА В СИСТЕМІ ГЕОГРАФІЧНИХ НАУК 15

Ірина ГУДЗЕЛЯК, Олег МАЛЕЦЬ
СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ 18

В'ячеслав ОЛЕЩЕНКО
ГЕОГРАФІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ, ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЇЇ УТВЕРДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 22

СЕКЦІЯ 2
150 РОКІВ ГЕОГРАФІЇ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Валерій РУДЕНКО
ОЛЕКСАНДР ЗУПАН, КОСТЯНТИН БРЕТЕСКУ ТА АНТІН СИНЯВСЬКИЙ ЯК ФУНДАТОРИ ГЕОГРАФІЇ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА 27

Василь ДЖАМАН, Ярослав ДЖАМАН
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ШКОЛИ ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ЖУПАНСЬКОГО 30

СЕКЦІЯ 3
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Іван БАЙДІКОВ
ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ВОРОНОК ВИБУХУ У КОНТЕКСТІ ЇХ ВПЛИВУ НА ЛАНДШАФТНИЙ КОМПЛЕКС....32

Петро ВОЙТКІВ, Євген ІВАНОВ, Юліан ШМАЛІЙ
ЛІСОВІ РЕСУРСИ РАВА-РУСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ 35

Богдан ГАВРИШОК, Вікторія ПАРХІН
СТРУКТУРА ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТР 40

Андрій ГЕВКО, Наталія ФЛІНТА
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ 43

Володимир ГОНЧЕРЕНКО
ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ РОСЛИННОГО ПОКРИВУ ЧЕРНІГОВА ЗА МОРФОЛОГІЧНИМИ РІВНЯМИ ДОЛИНИ ДЕСНИ (ЗА ДАНИМИ SENTINEL-2) 46

Олена ДАНИЛЬЧЕНКО
ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ МАЛИХ РІЧОК СУББАСЕЙНУ СЕРЕДНЬОГО ДНІПРА У МЕЖАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ВІЗУАЛЬНОЮ ТЕСТ-МЕТОДИКОЮ 49

Ірина ПАТОКА
ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ВЕКТОР ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ 154
Григорій ПІДГРУШНИЙ
ПРИНЦИПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ 157
Сергій ПОКЛЯЦЬКИЙ
ПРОСТОРОВА СПРАВЕДЛИВІСТЬ НА ПРИКЛАДІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ 160
Ігор РОМАНУЩАК
МЕДИЧНА СИТУАЦІЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 163
Олег СЯБРЕНКО
СТРАТЕГУВАННЯ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ГРОМАД І РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОЛІКРИЗИ 165
Анна ЧАПЛІНСЬКА, Павел ЧАПЛІНСЬКИЙ
ВИДИМІ Й НЕВИДИМІ МІСТА. МЕДІЙНА ІЄРАРХІЯ НАЙБІЛЬШИХ ВОЄВОДСЬКИХ МІСТ ПОЛЬЩІ В ПЕРСПЕКТИВІ МАРКЕТИНГУ МІСЦЬ 167
Андрій ЧЕРНЮХ
СУЧАСНА ПАРАДИГМА УРБАНІЗАЦІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ 170
Вікторія ЯВОРСЬКА Віталій СИЧ Катерина КОЛОМІЄЦЬ
ОДЕЩИНА У ПРИЙМАННІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОЗСЕЛЕННЯ 173
Павло ЯРОМЕНКО
КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ОДЕЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ, СТАН ФОНДУ ТА ВТРАТИ 176

СЕКЦІЯ 5
ГЕОГРАФІЯ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ – НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ ТА РОЗВИТКУ

Володимир КОСТАЩУК, Сергій ГАЛЬЧУК
ГІДРОЛОГІЧНИЙ РЕЖИМ РІЧКИ ПУТИЛА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГІДРОЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ 180
Людмила КОСТЕНЮК, Катерина СОРОКІНА
ГІДРОЛОГІЧНА ВИВЧЕНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РУСЛОВИХ ПРОЦЕСІВ РІЧКИ МАЛИЙ СІРЕТ 183
Олександр ЛЕЙБЕРЮК, Анатолій КУШНІР, Володимир ШВАЙКО
ВЕБ-КАРТОГРАФІЧНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ КИЇВСЬКОГО ПРИДНІПРОВ'Я 185
Станіслав МОСКАЛЕНКО
РЕТРОСПЕКТИВНА ОЦІНКА ЧАСТОТИ ТА ПОВТОРЮВАНОСТІ ДОЩОВИХ ПАВОДКІВ В ГІРСЬКИЙ ЧАСТИНІ БАСЕЙНУ р.ПРУТ 188
Оксана ПЕРХАЧ
ГЕОГРАФІЧНА ОСНОВА СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СВІТУ 192
Юрій ЮЩЕНКО, Марина ВУДВУД
ГІДРОМОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОТІК – РУСЛО У ВУЗЛІ ЗЛИТТЯ РІЧОК ПРУТ ТА ЧЕРЕМОШ 194

слугувати відправною точкою для пошуку чинників, що посилюють або послаблюють видимість міста незалежно від його розміру. Приклад Щецина додатково вказує на необхідність враховувати не лише інтенсивність, а й просторове охоплення медійного повідомлення, також результати за 2026 р. засвідчують значення комунікаційної активності самих міст.

Медійну видимість не слід ототожнювати з брендом місця або трактувати як безпосередній показник ефективності маркетингу місць. Водночас її можна розглядати як один із проявів позиції міста в інформаційному просторі. Відхилення від демографічної ієрархії свідчать про значення також інших чинників, пов'язаних, зокрема, з функціями міста, характером подій, які воно генерує, та способом його присутності в медіа. Отже, з погляду маркетингу місць особливого значення набуває не саме збільшення кількості повідомлень, а здатність міста досягати рівня видимості, що перевищує той, якого можна було б очікувати з огляду на його розмір і позицію в системі розселення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Czapliński P., Rudewicz J., 2025, Marketing miejsc – miejsce, placemaking i tożsamość przestrzeni publicznych, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
2. GUS, 2025, Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
3. IMM, 2026, Warszawa, Kraków i Wrocław – to najbardziej medialne miasta lutego, Instytut Monitorowania Mediów, Warszawa.
4. PRESS-SERVICE Monitoring Mediów, 2015, Stolice Regionów, Poznań.
5. Rudewicz J., Czapliński P., 2023, Marketing miejsc. Ujęcie przestrzenne, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.

СУЧАСНА ПАРАДИГМА УРБАНІЗАЦІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ

THE MODERN PARADIGM OF URBANIZATION: THE EVOLUTION OF SCIENTIFIC APPROACHES AND REGIONAL DIMENSIONS

Андрій ЧЕРНЮХ
Andrii CHERNIUKH
аспірант кафедри географії України та регіоналістики,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
e-mail: cherniukh.andrii@chnu.edu

Глобальні цивілізаційні процеси XXI століття нерозривно пов'язані з якісною та кількісною трансформацією просторової організації суспільства. Ключовим вектором цієї трансформації виступають урбанізаційні процеси, що охоплюють практично всі сфери людської життєдіяльності.

Термінологічне коріння поняття сягає латинського прикметника *urbanus* (міський), проте у самостійну наукову категорію воно сформувалося у др. пол. XIX

століття. Уперше в науковий обіг термін увів іспанський інженер І. Серда у своїй фундаментальній праці «Загальна теорія урбанізації» (*Cerda*, 1867).

Якщо на початкових етапах дослідження урбанізація тлумачилася переважно як просторове розростання міст і концентрація людських ресурсів, то сьогодні це явище набуло характеру комплексної, інтегральної системи (*Джаман*, 2003). Актуальність дослідження еволюції даного поняття зумовлена необхідністю переосмислення традиційних містобудівних і соціологічних моделей в умовах цифровізації, екологічних викликів і постіндустріального транзиту.

Розуміння сутності урбанізації трансформувалося відповідно до зміни економічних і технологічних укладів і домінуючих наукових парадигм. Виділяють три основні класичні **етапи** формування цього поняття:

– *демографічно-статистичний підхід (XIX – сер. XX ст.)*: урбанізація трактувалася лінійно й одновимірно. Дослідники концентрували увагу на кількісних показниках (частка міського населення відносно сільського, механічний приплив людських ресурсів із села до міста (міграції), а також на збільшенні кількості та площі самих міських поселень. Урбанізація вважалася безпосереднім похідним продуктом промислової революції, де місто виступало виключно як центр фабричного виробництва;

– *соціально-економічний і функціональний підхід (друга половина XX ст.):* акценти змістилися з кількісного приросту на якісні зміни. Урбанізацію почали розглядати як процес концентрації економічного, наукового та культурного потенціалу. Важливим внеском цього періоду стало поняття «міського способу життя», сформульоване представниками Чиказької соціологічної школи (*Wirth*, 1938). Урбанізація почала описуватися не лише як розселення, а як зміна ціннісних орієнтирів, поведінкових моделей, підвищення мобільності населення та диференціація соціальних ролей:

– *просторовий і географічний підхід (кінець XX ст.):* традиційна моноцентрична модель міста вичерпала себе. Вчені ввели до наукового обігу нові термінологічні одиниці для опису ускладнених просторових форм: *субурбанізація* (масовий розвиток передмість і міських околиць із перенесенням туди житлових і рекреаційних функцій), *рурбанізація* (процес проникнення міських стандартів, інфраструктури та укладу життя в сільську місцевість без безпосереднього зміщення населення в ядра агломерацій), *джентрифікація* (реконструкція та оновлення занепалих міських кварталів, що супроводжується зміною їхнього соціального складу).

У XXI ст. поняття «урбанізація» втратило свій вузькопрофільний характер. Сучасна наука розглядає її як багатовимірну динамічну систему, в якій перетинаються такі вектори:

– *екологічний вимір і концепція сталого розвитку.* Інтенсивне навантаження на довкілля призвело до формування концепції «зеленої урбанізації» та екологічної стійкості. З цих позицій урбанізація аналізується з точки зору циркулярної економіки, зниження вуглецевого сліду, енергоефективності будівництва і збереження біорізноманіття у межах міських смуг;

– *технологічний і цифровий вимір:* розвиток інформаційних технологій, штучного інтелекту, систем Big Data та Інтернету речей трансформував фізичний

простір міст у кіберфізичний. Концепція «розумного міста» (*Smart City*) визначає сучасну урбанізацію як ефективне управління міськими ресурсами та інфраструктурою на основі даних у реальному часі. Місто розглядається як платформа для оптимізації транспортних потоків, енергоспоживання та муніципального врядування (*Albino et al.,* 2015).

– *соціокультурні трансформації та контрурбанізація:* сучасні комунікації та віддалена зайнятість створили передумови для процесів *деконцентрації* населення. Виникло явище контрурбанізації – відпливу населення із перенаселених мегаполісів до малих міст чи сільської місцевості за збереження високоякісного міського рівня споживання та інформаційного зв'язку. Межі між «містом» і «селом» стираються, поступаючись місцем гібридним просторам розселення.

Урбанізаційні процеси в Україні мають виражену регіональну специфіку та перебувають під впливом складних історичних, соціокультурних і військово-політичних чинників (*Кравченко*, 2022).

Довгий час урбанізація в Україні мала наздоганяючий індустріальний характер. Це призвело до формування потужних промислових агломерацій (Схід та Донбас) із великою кількістю монопрофільних міст. Тоді як Західний та Центральний регіони тривалий час зберігали нижчий рівень урбанізованості, але вирізнялися більшою щільністю мережі малих і середніх міст (*Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін*, 2017;).

У XXI столітті в Україні чітко прослідковується тенденція до гіперконцентрації населення та капіталу в кількох найбільших мегаполісах (Київ, Львів, Одеса, Дніпро, Харків) (*Українські міста: сталий розвиток напередодні повномасштабної російської агресії*, 2023).

Сучасний етап урбанізації в Україні є унікальним і водночас кризовим через наслідки повномасштабної війни:

– *внутрішнє переміщення населення* спричинило надмірне навантаження на інфраструктуру міст Західного та Центрального регіонів;

– повне або часткове *знищення інфраструктури* міст на сході та півдні країни;

– необхідність переосмислення українських міст на *принципах інклюзивності, безбар'єрності, енергонезалежності та зеленої архітектури*.

Сучасна наука тлумачить урбанізацію не як механічне збільшення кількості та розміру міст, а як глобальний, поліструктурний процес трансформації суспільного простору, соціальних відносин, технологічної інфраструктури та взаємодії людини з довкіллям. Місто сьогодні перестало бути лише географічною точкою чи адміністративною одиницею – воно стає динамічною мережевою платформою. Розуміння цієї еволюції є важливим для формування ефективних стратегій просторового планування, сталого розвитку територій і публічного управління в умовах викликів XXI століття.

Для України дослідження урбанізації набуває не лише теоретичного, а й прикладного значення. Повоєнне відновлення вимагає інтеграції сучасної світової парадигми – переходу від радянської індустріальної спадщини до моделі розумних, безпечних, стійких та екологічних міських середовищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Albino, V., Berardi, U., & Dangelico, R. M. (2015). Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance, and Initiatives. *Journal of Urban Technology*, 22(1), 3-21. DOI: 10.1080/10630732.2014.942092
2. Cerda, I. (1867). Teoría General de la Urbanización [Загальна теорія урбанізації]. Madrid: Imprenta Espanola. https://urbannext.net/general-theory-of-urbanization-1867/
3. Wirth, L. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*, 44(1), 1-24. https://web.ics.purdue.edu/~hoganr/SOC%20602/Spring%202014/Wirth%201938.pdf
4. Джаман, В.О. (2003). Регіональні системи розселення: демографічні аспекти. Чернівці: Рута. 392 с.
5. Кравченко, К. (2022). Дослідження урбанізації та міських агломерацій: вітчизняний досвід, проблеми та перспективи. Науковий вісник Чернівецького університету. Географія, 838, 82-99. https://doi.org/10.31861/geo.2022.838.82-99
6. Українські міста: сталий розвиток напередодні повномасштабної російської агресії / За ред. Єв. Маруняк, С. Лісовський, 2023, 232 с. https://igu.org.ua/sites/default/files/igu-files/mono/Українські%20міста_0.pdf
7. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с. https://www.geokyiv.org/pdf/Urban_Ukraine.pdf
8. Формування і розвиток мережі поселень України (картографічний аналіз) / Л. Г. Руденко, А. І. Бочковська, М. М. Вишня та ін. За редакцією Л. Г. Руденка. К.: Ін-т географії НАН України, 2023. 14-22. https://igu.org.ua/sites/default/files/igu-files/mono/Monography_Частина1.pdf

ОДЕЩИНА У ПРИЙМАННІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОЗСЕЛЕННЯ

ODESA REGION IN HOSTING INTERNALLY DISPLACED PERSONS AND THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF THEIR SETTLEMENT

Вікторія ЯВОРСЬКА
Viktoriia YAVORSKA
доктор географічних наук, професор

Віталій СИЧ
Vitalii SYCH
доктор географічних наук, професор

Катерина КОЛОМІЄЦЬ
Kateryna KOLOMIIETS
кандидат географічних наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Odesa I. I. Mechnikov National University
e-mail: yavorskaya@onu.edu.ua

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року спричинило наймасштабніше вимушене переміщення населення в Європі від часів Другої

Наукове видання

150 років географії у Чернівецькому університеті: історія, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, науковців, студентів, аспірантів та молодих вчених, присвяченій знаменній даті у розвитку географічної освіти і науки буковинського краю

(м. Чернівці, 16-18 жовтня 2026 р.)

Технічна редакторка
та дизайн обкладинки ***Кудрінська О.М.***

Підписано до друку 10.11.2026. Формат. 60x84/16
Електронний варіант.
Умов.-друк. арк. 18,0. Обл.-вид. арк. 19,0 . Зам. З-026.
Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
58002, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.